

ŠV. LEONAS DIDYSIS

Homilija apie Kristaus gimimą

Siūlome perskaityti VII-ąją šv. Leono Didžiojo homiliją apie Kristaus gimimą. Romos vyskupo soste išbuvo 21 m. (440 – 461), Leonas valdė Bažnyčių didelių katastrofų metu. Romos Imperija pasitiko savo žlugimą, o tikinčiųjų tikėjimą griovė įvairios erezijos. Popiežius esmingai prisidėjo prie Jėzaus Kristaus prigimties dogmatinio formulavimo, išskeldamas „asmens“ sąvoką. Jo dėka Chalkedono Susirinkimas (451 m.) paskelbė, kad Jėzus Kristus, žmogumi tapęs Dievo Žodis, yra vienas asmuo, turintis dvi prigimtis, kurios šiame asmenyje jungiasi nesumaišytos, nepakitusios, nepadalytos ir neatskirtos viena nuo kitos (plg. DS 301).

Leono Didžiojo teiginiai atsispindi žemiau pateiktoje Kalėdų homilijoje. Sykiu pontifikas ragina tikinčiuosius nusigręžti nuo neautentiško kulto apraiškų ir garbinti tikrąjį, gyvąjį Dievą. Šis pamokslas neprarado savo vertės, nes ir šiandien apstu srovių, kurios tradicinių religijų elementus naudoja selektyviai ir sinkretiškai. Lietuvoje atgyja pagonybė, puikiai skinasi kelių ezoterika, astrologija. Pastaroji skatina iš principo deterministinę gyvenimo sampratą, tačiau iš pagrindų nesiderina su krikščioniškosios antropologijos laisvės idėja.

Šv. Leono Didžiojo homilija

Mes tikime dievišku paraginimu

Šios dienos šventės, mylimieji, tikrasis ir pamaldusis gerbėjas yra tas, kuris neturi klaidingos minties apie Viešpaties įsikūnijimą ir netvirtina ko nors neverta apie Viešpaties dievybę. Juk blogis niekuo nesiskiria nuo pavojaus neigti Kristuje mūsų prigimties tiesą arba jo šlovės vienodumą su Tėvu. Jei imamės suprasti Kristaus, kilusio iš Mergelės motinos,

gimimo slėpinį, tai išsklaidykime žemiško supratimo debesis ir ginkime šalin pasaulietiškos išminties dūmus nuo tikėjimo apšviestų akių. Mat mes tikime dievišku paraginiu ir sekame dievišku mokymu.

Nesvarbu, ko viduje klausytume – Įstatymo liudijimo, pranašų pranašavimų ar Evangelijos skelbimo – tikri yra žodžiai, kuriuos pasakė šventasis Jonas, pilnas Šventosios Dvasios: „Pradžioje buvo Žodis. Tas Žodis buvo pas Dievą, ir Žodis buvo Dievas. Jis pradžioje buvo pas Dievą. Visa per jį atsirado, ir be jo neatsirado nieko, kas tik yra atsiradę.“ (Jn 1, 1 – 3). Tikra yra ir tai, ką šis skelbėjas pridėjo: „Tas Žodis tapo kūnu ir gyveno tarp mūsų; mes regėjome jo šlovę – šlovę Tėvo viengimio Sūnaus.“ (Jn 1, 14).

Žodis prisiėmė kūną viename asmenyje

Taigi abiejose prigimtyse yra tas pats Dievo Sūnus, prisiėmęs mūsų prigimtį ir neapleidęs savosios. Žmoguje jis atnaujino žmogų ir savyje išliko nepakitęs. Mat jo dievystės, kuri jam yra bendra su Tėvu, visagalybė nepatyrė jokios žalos, o dieviškasis pavidalas neužgožė žmogiškojo, nes aukščiausioji ir amžinoji Esybė, kuri pasilenkė prie žmonių giminės dėl išganymo, mus pernešė į savo šlovę ir nesiliovė būti tuo, kuo buvo. Todėl išpažindamas, jog yra žemesnis už Tėvą ir sykiu jam lygus, Dievo Viengimis atskleidžia savyje abiejų pavidalų tiesą: žmogiškąjį pavidalą įrodo nelygybė, o dieviškąjį atskleidžia lygybė.

Tad iš Dievo Sūnaus didybės kūniškas gimimas nieko neatėmė, nieko jai nepridėjo, nes nekintanti esmė negalėjo nei sumažėti, nei padidėti. „Žodis tapo kūnu“ reiškia ne tai, kad kūne Dievo prigimtis pakito¹, bet tai, kad Žodis prisiėmė kūną viename asmenyje. Žodžiu „kūnas“ nusakoma visas žmogus. Su šiuo žmogumi, pradėtu Mergelės iščiose Šventosios Dvasios, – Mergelės, kuri niekada neprarado mergeliškumo, – Dievo Sūnus taip neatskiriamai susijungė, kad gimęs anapus laiko iš Tėvo esmės, laike gimė iš Mergelės iščių. Juk kitaip nebūtume išlaisvinti iš amžinosios mirties pančių, jei jis nebūtų nusižeminęs mūsų prigimtyje, o pasilikęs visagalis savojoje.

1 Šitai apie 360 m. teigė Laodikėjos vyskupas Apolinaras ir jo mokiniai. Pasak Apolinaro, Jėzus Kristus turėjęs tik vieną prigimtį, sudarytą iš Logo dievystės ir žmogiškojo „kūno“. Jis rėmėsi nuomone, jog žmogiškasis kūnas yra taip sugadintas (paveldimosios nuodėmės), kad Jėzuje Kristuje kartu su dvasine žmogaus siela negalėjęs sudaryti žmogiškosios prigimties. Sielai tenkančią dvasinę dalį užėmusi iš pagrindų nenuodėminga dieviškojo Logo valios galia.

Koks protas gali suprasti šį slėpinį?

Gimęs mūsų Viešpats Jėzus Kristus tikru žmogumi, niekuomet nesiliovęs būti tikru Dievu, savyje davė pradžią naujam kūriniiui ir savo gimimo būdu žmonijai suteikė dvasinį principą, kad, pašalinus kūniško gimdymo sutepimą, jis būtų atgimdymo pradžia be sėklos kaltės² tiems, apie kuriuos sakoma: „kurie ne iš kraujo ir ne iš kūno norų, ir ne iš vyro norų, bet iš Dievo užgimę.“ (Jn 1, 13) Koks protas gali suprasti šį slėpinį, koks liežuvis gali apsakoti šią malonę? Nedorumui gražinamas nekaltumas, o senumui – naujumas³. Svetimieji įvaikinami, svetimšaliai gauna paveldą. Nedorėliai nuteisinami, gobšuliai tampa geradariai, ištvirkėliai – skaitūs, žemiški žmonės – dangiški. Iš kur kitur kyla ši kaita, jei ne iš Dievo dešinės (plg. Ps 76, 11)? Dievo Sūnus atėjo sugriauti šėtono darbus (plg. 1 Jn 3, 8) ir taip susitapatino su mumis, ir mes su Juo, kad Dievo nužengimas į žmogų tapo žmogaus pakilimas į Dievą.

Krikščionys turi įdėmiai sergėtis

Patyrę šį Dievo gailestingumą, mylimieji, kurio pasekmių didingumo mes paaiškinti neįstengiamo, krikščionys turi įdėmiai sergėtis, idant vėl neįkristų į šėtono pinkles ir nesiveltų į klaidas, kurių jau atsisakė (plg. 2 Pt 2, 20). Mat senasis priešas, pasivertęs šviesos angelu, nesiliovė statyti apgaulės pinklių ir visais būdais griauti tikinčiųjų tikėjimą. Jis žino, kuriam žadinti geidulių siautimą, kuriam pasiūlyti rajumo pagundą, kurį skatinti gašlumui, kuriam suleisti pavydo nuodus. Jis žino, kurį sutrikdyti liūdesiu, kurį apgauti džiaugsmu, kurį prislėgti baime, kurį suvilioti žavesiu. Visų jis ištiria įpročius, apsvarsto užsiėmimus, ištyrinėja jauslumą. Jis ieško progos pakenkti ten, kur mato kurį kruopščiau atsidėjus [kokiam nors reikalui].

Ir tikrai, jis [demonas] turi tokių, prie kurių prikibo nuožmiau, – įgudę savo mene, šie naudoja savo sumanumą ir žodžius kitiems suklaidinti. Jie žada išgydyti ligas, atskleisti ateitį, numaldyti demonus ir išvaikyti šmėklas. Yra ir tokių, kurie meluoja, jog visas žmogaus gyvenimas priklauso nuo žvaigždžių įtakos ir priskiria nepalenkiamam likimui tai, kas priklauso Dievo arba mūsų valiai. Kad padidintų žalą, jie netgi žada galį pakeisti aplinkybes

2 Šv. Leono teigimu prigimtinio susiteršimo perdavimas įvyksta per kūnišką gyvybės perteikimą. Sutepimą ir kaltę neša vyro, kuris yra aktyvus giminės tęsimo principas, sėkla. Leonas seka šv. Augustino pozicija. Pastarasis laikėsi minties, kad kiekvienas žmogus susijęs su pirmąja Adomo nuodėme per gimdymą, valdomą geismingumo.

3 „Senumas“ (lot. *vetustus*) išreiškia dar neatpirkto žmogaus būklę, suterštą pirmojo blogio be apvalymo vilties, o „naujumas“ (lot. *novitas*) nusako per krikštą atgimdyto žmogaus būklę, žmogaus, kuriam jau suteiktas dvasinis Dievo vaikų paveldas.

maldaudami žvaigždynus. Betgi šie nedori pramanai neatsilaiko prieštaraudami patys sau; juk jei tai, kas nuspėta kinta, vadinasi, likimo bijoti nereikia, o jei [kas nuspėta] išlieka, tuomet žvaigždžių garbinti nereikia.

Pagoniška elgsena liūdina ir skaudina

Iš tokių aiškinimų gimsta ir kita bedievystė. Ankstyvą rytmetį tekant saulei, kai kurie – neprotingieji – garbina ją nuo aukščiausių vietų. Yra ir krikščionių, kurie mano, jog taip elgdami jie būsią labai religingi. Prieš peržengdami palaimintojo Petro bazilikos slenkstį – bažnyčios, kuri dedikuota vienam ir gyvam Dievui, – užkopę laiptais ir pasiekę aukščiausią platformą, jie atsisuka visu kūnu į tekančią saulę ir palenktomis galvomis nusilenkia šio spindinčio disko garbei⁴.

Toks ritualas, atliekamas dalinai iš nežinojimo, dalinai iš pagoniškos dvasios, mus liūdina ir skaudina. Nors ir taip darydami, kai kurie daugiau garbina vaiskios šviesios Kūrėją nei pačią šviesą, vis tiek reikia susilaikyti nuo tokių pagerbimų. Juk kai ateis pas mus tokių, kurie bus palikę dievų garbinimo praktikas, ar jie nepasilaikys šios savo senų papročių dalies, jei matys, kad ji bendra krikščionims ir bedieviams?

Tad tegu tikintieji išgins iš savo papročių šią smerktiną bedievystę ir tegu jie nesuplaks į viena vienam Dievui skirtą garbę su anų apeigomis, kuriomis jie garbina kūrinis. Mat dieviškasis Raštas byloja: „Viešpatį, savo Dievą, tegarbink ir jam vienam tetarnauk!“ (Mt 4, 10). O palaimintasis Jobas, kurio kito kaip jis nėra žemėje, žmogus be priekaištų, besišalinantis pikta (Job 1, 8), klausė: „Ar žvelgiau į šviečiančią saulę ir mėnulį, savo didybėje traukiantį padangėmis, ir mano širdis buvo slaptai susiviliojusi, o ranka siuntė jiems pagarbų bučinį, tai irgi būtų teistinas nusižengimas, nes būčiau atmetęs Dievą aukštybėse?“ (Job 31, 27–28).

Ogi saulė ir mėnulis yra ne kas kita, kaip regimos kūrinijos ir natūralios šviesos elementai! Vienas jų daugiau, o kitas mažiau ryškus. Kaip skiriasi dienos laikas nuo nakties laiko, taip Kūrėjas šviesuliams suteikė įvairias savybes, nors prieš šitaip gamtą sutvarkant buvo dienų be saulės, o naktų be mėnulio⁵. Tačiau visa tai buvo sukurta būsimam žmogui, kad šis protingas gyvūnas nesuklystų nei skirdamas mėnesius, nei sugrįžtant metams

4 Šioje praktikoje, kurią šv. Leonas priskiria astrolatrijai, kai kurie liturgai išvelgia Rytų krikščionių maldos gestą, kurio popiežius nesuprato ir todėl blogai jį interpretavo. Bet iš homilijos tęsinio galima spręsti, kad šv. Leonas siekė apsaugoti nesumanius tikinčiuosius nuo klaidingo šio gesto supratimo ir neduoti akstino pagonių kritikai.

5 Pagal Pr 1, 3, pirmiausia buvo sukurta šviesa ir tik po to šviesuliai dangaus skliaute (1, 14).

ženklindamas metų laikus⁶. Mat sekant kintančią nevienodų valandų trukmę ir neginčijamus įvairių šviesulių pasirodymo ženklus, saulė gali ženklinti metų pabaigą, o mėnulis atnaujina mėnesius. Juk skaitome, kad ketvirtą dieną Dievas pasakė: „Tebūna šviesuliai dangaus skliaute dienai nuo nakties atskirti! Teženklina jie metų laikus, dienas ir metus, tebūna jie šviesuliai dangaus skliaute žemei apšviesti.“ (Pr 1, 14 – 15).

Tad pabusk, o žmogau..

Tad pabusk, o žmogau, ir atpažink savo prigimties orumą! Prisimink, kad esi sukurtas pagal Dievo paveikslą, kuris, nors ir Adome sugadintas, tačiau Kristuje atstatytas. Naudokis sukurtais kūriniais taip, kaip reikia naudotis, taip, kaip naudojiesi žeme, jūra, dangumi, oru, šaltiniais ir upėmis, o tai, ką randi juose gražaus ir nuostabaus, priskirk Kūrėjo šlovei ir gyriui. Neskirk aukos anam šviesuliui (t. y. saulei), kuris džiugina padangių sparnuočius ir roplius, laukinius ir naminius gyvulius, vabzdžius ir kirminus. Natūralią šviesą paliesk natūraliais jausmais, o visu savo protu prisiliesk prie tos tikrosios šviesos, kuri „apšviečia kiekvieną žmogų ir kuri atėjo į šį pasaulį“ (Jn 1, 9) ir apie kurią pasakė pranašas: „Pažvelkite į jį ir pralinksmėkite ir niekada jums nereikės kęsti gėdos.“ (Ps 34, 6). Juk jei esame Dievo šventykla ir jei mumyse gyvena Dievo Dvasia, (1 Kor 3, 16) tuomet tai, kas yra tikinčiojo sieloje yra daugiau už tai, kuo jis žavisi danguje.

Šitai jums, mylimieji, teigiame ir stengiamės tuo įtikinti ne tam, kad niekintumėte Dievo kūrinis ar manytumėte, jog Dievo sukurti geri dalykai yra priešingi jūsų tikėjimui, o tam, kad naudotumėtės sukurtaisiais vaizdiniais ir visa šio pasaulio grožybe santūriai ir protingai. „Mes nežiūrime to, kas regima, – teigia apaštalas, – nes regimieji dalykai laikini, o neregimieji amžini.“ (2 Kor 4, 18). Kadangi esame gimę šiam pasauliui, bet atgimę būsimajam, tai nesistenkime paskirti savęs kaip aukos laikinosioms gėrybėms, o siekime amžinųjų. Kad galėtume išvelgti besiartinančią viltį, pamąstykime, kokią malonę mums suteikė mūsų Viešpaties Gimimo slėpinys. Paklauskime apaštalo, kuris sako: „Jūs juk esate mirę, ir jūsų gyvenimas su Kristumi paslėptas Dieve. Kai apsireikš Kristus – jūsų gyvastis, su juo ir jūs pasirodysite šlovingi“ (Kol 3, 3 – 4), nes Kristus gyvena ir viešpatauja su Tėvu ir Šventąja Dvasia per visus amžius. Amen.

Iš lotynų kalbos vertė br. Lukas Skroblas OSB

⁶ Pr 1, 14 taip ir skaitome: „Dievas tarė: ‘tebūna šviesuliai dangaus skliaute dienai nuo nakties atskirti! Teženklina jie metų laikus, dienas ir metus..‘“

